

Dünyada ve Türkiye’de Fasulye Üretimi ve Dış Ticaretinin Gelişimi

Halil Parlak, Mevlüt Gül

Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 32260, Isparta

e-posta: mevlutgul@sdu.edu.tr

Özet

Bu çalışmada dünyada ve Türkiye’de fasulye piyasasındaki değişimler irdelenmiştir. Çalışmada, FAO ve TÜİK 1980-2014 dönemi verileri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre dünya taze fasulye üretimi gerek ekim alanı genişlemesi gerekse verim yükselmesi ile 5 kat artmıştır. Dünyada Türkiye, taze fasulye üretiminde üçüncü, ekim alanlarında altıncı ve veriminde kırkıncı sırada yer almaktadır. Dünya kuru fasulye üretiminde ise özellikle verim yükselmesinden kaynaklanan dönem başına göre %52’lik artış göstermiştir. Türkiye, dünyada kuru fasulye üretiminde yirmi üçüncü, ekim alanlarında kırkıncı, veriminde yirmi altıncı sıradadır. Dünyada fasulye dış ticareti ele alınan dönemde önemli gelişim göstermiştir. Nitekim dönem başına göre taze fasulye ihracatı miktarı 5.07 kat, değeri 13.28 kat, kuru fasulye ihracatı miktarı 2.62 kat, değeri 4.43 kat artış göstermiştir. Türkiye’de dönem başına göre; taze fasulye üretimi ağırlıklı olarak ekim alanı genişlemesinden kuru fasulye ise verim yükselmesinden artmıştır. Türkiye’de taze fasulye üretimi sırasıyla Samsun, Tokat, Bursa Antalya ve İzmir, kuru fasulye üretimi Konya, Karaman, Nevşehir, Niğde ve Kahramanmaraş illerinde yoğun olarak üretilmektedir. Fasulye üretimi Türkiye bitkisel üretim değerinin %2.4’ünü oluşturmaktadır. Taze fasulye üretiminde kendi kendine yeterli durumda olmakla birlikte, kuru fasulye üretiminde kendine yeterli değildir. Bu açıdan özellikle kuru fasulye üretiminin geliştirilmesi noktasında politikalarda iyileştirmeler sektörün gelişimi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Fasulye, kuru fasulye, taze fasulye, piyasa, dış ticaret

Production of Beans and External Trade Development in Turkey and the World

Abstract

In this study, the changes in world’s and Turkish market of beans are being discussed. The data used in this study were obtained from FAO and TÜİK (Turkish Statistical Service) for the 1980-2014 periods. According to the data gathered, worlds production of green beans have increased due to expansion of planting area and yield have also experienced a massive increment of 5 times over the period. In the world, Turkey is ranked 3rd out of the world’s total production of green beans, Turkey is placed 6th and 40th in planting area and yield in the world. The production of beans especially the dry beans have increased by 52% over the period and this is due to increase of yield in the world. Turkey is placed 23rd in the production of the dry beans, with respect to planting area and yield Turkey is ranked 40th and 27th in the world. The international trade of beans have seen a significant development in the world. Thus, over the above mentioned period, export of green beans quantity have increased by 5.07 times, value by 13.28 times while export of dry beans quantity also increased by 2.62 times and value by 4.43 times. Over the period, the production of green beans has increase due to the expansion of the planting area whereas dry beans also increase in yield. The production of the green beans is being carried out intensively in the following provinces of Turkey; Samsun, Tokat, Bursa Antalya and İzmir in order of importance. Konya, Karaman, Nevşehir, Niğde and Kahramanmaraş provinces are also well known in the production of the dry beans. Bean production constitutes 2.4% of the total value of crop production in Turkey. Although Turkey is self-sufficient in the production of green beans but not self-sufficient in the production of dry beans. In this respect, especially the development production of the dry bean sector, this is an important point of policy in terms of the development and improvements.

Keywords: Beans, dry beans, green beans, market, foreign trade

Giriş

Fasulye (*Phaseolus vulgaris* L.) besin değeri çok yüksek olan, tüm dünyada bol miktarda tüketilen *Leguminosae* familyasının önemli bir kültür bitkisidir. Fasulye taze sebze, kuru dane ve konserve gibi değişik şekillerde değerlendirilebilmektedir (Bozoğlu, 1995).

Orta Amerika kökenli olan fasulye bitkisi 250 yıl önce Anadolu’ya gelmiş ve çok geniş bir yayılım alanı bulmuştur (Şehirli, 1988). Gerek insan beslenmesinde, gerekse ülke ekonomisine büyük katkılar sağlayan fasulye bitkisinin üretiminde; dayanıklı çeşitlerin ve yüksek verimli çeşitlerin kullanılmaması, yanlış tarımsal uygulamaların yapılması, bunun yanı sıra canlı ve cansız hastalık etmenleri sebebiyle üründe

önemli düzeyde verim kayıpları görülmektedir. Fasulye bitkisi cansız hastalık etmenlerinin yanı sıra birçok bakteriyel, fungal ve viral hastalık etmenlerinden olumsuz etkilenmektedir (Nyvall, 1989). Fasulye üretim alanlarında önemli verim kayıplarına yol açan Alfamovirus, Bromovirus, Comovirus, Cucumovirus, Begomovirus, Ilarvirus, Luteovirus, Potyvirus, Sobemovirus, Tobamovirus, Tobacco necrosis ve Tospovirus cinsinde yer alan en az 30 virüs hastalığı tanımlanmıştır (Mathews, 1982; Hall, 1991; Loebenstein ve Thottappilly, 2004). Fasulyede tane verimini etkileyen en önemli verim unsurlarının bitki boyu, bakla sayısı, bakladaki tane sayısı ve 1000 tane ağırlığı olduğu bildirilmiştir (Önder ve Özkaynak, 1994).

Dünyada 2013 yılında 1 543 335 hektar alandan 21 365 119 ton taze fasulye, 29 052 957 hektar alandan ise de 22 806 139 ton kuru fasulye üretilmiştir. 2014 yılı verilerine göre Türkiye’de toplam 7438228 hektar kuru baklagil alanının 911103 alanında 215 000 ton kuru fasulye üretmiştir (Tüik, 2015). Yorgancılar ve ark. (2003)’da fasulyede çeşit seçimi yönünden verimi doğrudan etkileyen kriterler olarak sırasıyla baklada tane sayısı, bitkide yaprak sayısı, bitki boyu ve 1000 tane ağırlığının dikkate alınması gerektiğini bildirmişlerdir. Bozoğlu ve Gülümser (1999) fasulyede tane verimi ile bitkide bakla sayısı, biyolojik verim, 1000 tane ağırlığı, bitki boyu, hasat indeksi, tane büyüklük indeksi ve çiçeklenme periyodu ile olumlu ve çok önemli ikili ilişkiler olduğunu belirlemişlerdir. Bu çalışmada dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir oranda tüketilen baklagillerden fasulye bitkisinin 1980 sonrası dünya ve Türkiye’deki durumunun analizi amaçlanmıştır. Bu hedefle, fasulye ekim alanlarının, üretiminin, veriminin, tüketimin dünya ve Türkiye’deki gelişimi, dünya ülkeleri ve Türkiye’de ihracat - ithalat durumları karşılaştırılmış olup Türkiye’de bölge - iller bazında fasulye tarımındaki gelişmeler değerlendirilmiştir.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini FAO, TÜİK istatistiki verileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda fasulye üretiminde önemli ülkelerdeki 1980-2014 yılları fasulye ekim alanları, verimleri, üretimleri, ithalat, ihracat ve tüketim verileri ile Türkiye’de bölge-iller bazındaki veriler değerlendirmeye alınmıştır. 1980’den bu yana

verilerin beşer yıllık ortalaması alınmış, veriler indeks, oranlar kullanılarak analiz edilmiştir. Ele alınan ürünün cari fiyatları TÜİK’in hesapladığı Üretici Fiyat İndeksi (ÜFE; 2003=100) kullanılarak 2014 yılı reel değerlere dönüştürülmüştür. Böylece, yıllar itibarıyla fiyatlardaki değişim, gelişimler tespit edilmiş ve nedenleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Taze fasulye dünyada 163 ülkede yetiştirilmektedir. Çizelge 1’de 1980 - 2013 yılları arası dünya taze fasulye üretimi verilmiştir. Çizelgeden de anlaşıldığı üzere 1980–1984 döneminde 4.3 milyon ton dünya taze fasulye üretimi olmuştuk, 2013 yılında 5 kat artarak yaklaşık olarak 21.4 milyon tona ulaşmıştır. Taze fasulye üretiminde dünyada en önemli üretici %78 gibi büyük bir payla Çin olduğu görülmektedir. Diğer taze fasulye üretiminde önemli ülkeler sırasıyla Endonezya, Türkiye, Hindistan, Tayland, Mısır, İspanya ve İtalya’dır. Taze fasulye üretiminde dünyada önemli sırada olan ülkeler incelendiğinde ele alınan dönemlerde üretimini en çok artıran (yaklaşık 15 kat) ülke Endonezya olmuştur. Endonezya’yı üretimini 10.5 kat artıran Çin izlemiştir. Ele alınan yıllar içerisinde dünya taze fasulye üretimi içerisindeki Çin’in payı %41, Endonezya’nın %2.7 oranında artarken diğer ülkelerin payları azalmıştır (Çizelge 2). Türkiye ise dünya taze fasulye üretiminin %3’ünü oluşturmaktadır. Ele alınan dönemde Türkiye taze fasulye üretiminin arttığı, fakat diğer ülkelerin ve dünya üretim hızından daha düşük hızda taze fasulye üretimi arttığından dolayı dünya içindeki payının azaldığı görülmektedir. Çalışma doğrultusunda dünyadaki taze fasulye ekim alanları da incelenmiştir. 1980 - 1984 dönemindeki dünya taze fasulye ekim alanı 680 694 hektar iken 2013 yılında yaklaşık 2.3 kat artarak 1 543 335 hektar olmuştur. Dünya taze fasulye ekim alanları ülkeler bazında incelendiğinde; 2013 döneminde 1980 - 1984 dönemine göre; Tayland yaklaşık 8 kat, Endonezya ise 6 kat taze fasulye üretim alanlarını genişletmişlerdir. Bunun yanında İspanya’da %61, İtalya’da %47 oranında taze fasulye ekim alanlarında düşüş yaşanmıştır (Çizelge 3). Çizelge 4’e göre dünya taze fasulye ekiminin en fazla Çin’de gerçekleştiği görülmektedir. Çin dünya taze fasulye ekili alanlarının %41’ini oluşturmaktadır. Bunu, %14

payla Hindistan ve %11 payla da Tayland takip etmektedir. Dünya taze fasulye ekim alanının %5'ini Türkiye oluşturmaktadır (Çizelge 4). Taze fasulye üretiminde olduğu gibi Asya kıtası dünya taze fasulye ekim alanında da büyük bir paya sahiptir. İnceleme yapılan dönemlerde dünya taze fasulye verimi 1980-1984 döneminde 6278 kg/ha iken 2013 yılında 1980-1984 dönemine göre 2.2 kat artarak 13843 kg/ha olmuştur (Çizelge 5). Taze fasulye verimini ülkeler çapında irdelediğimizde 2013 yılında hektardan en yüksek verimi alan ülke 41481 kg/ha ile Lüksemburg'dur (Çizelge 5). Lüksemburg'u, 30500 kg/ha ile Tacikistan, 28575 kg/ha ile Kuveyt, 26434 kg/ha ile Çin, 25102 kg/ha ile Polonya izlemektedir (Çizelge 5). Seçilen dönemlerde ülkelerin dünya taze fasulye verimi ortalamalarını karşılaştırdığımızda Lüksemburg, ortalama dünya taze fasulye veriminden 3 kat daha fazla verim elde etmiştir. 2013 yılında Türkiye'nin taze fasulye ortalama verimi dünya taze fasulye ortalama veriminden %38 düşüktür.

Dünya Kuru Fasulye Üretimi, Ekilişi ve Verimi

Çizelge 6'da 1980 - 2013 yılları arası dünya kuru fasulye üretimi verilmiştir. 1980-1984 döneminde yaklaşık 15 milyon ton dünya kuru fasulye üretimi olmuşken 2013 yılında %50 oranında artarak 22.8 milyon tona ulaşmıştır. Kuru fasulye üretiminde dünyada en önemli üretici %16.2'lik bir payla Myanmar olduğu görülmektedir. Kuru fasulye üretiminde Myanmar'ı Hindistan, Brezilya takip etmektedir. Kuru fasulye üretimde dünyada önemli sırada olan ülkeler incelendiğinde ele alınan dönemlerde üretimini en çok artıran (yaklaşık 14 kat) ülke Myanmar olmuştur. Türkiye kuru fasulye üretimi ise dünya üretiminin %0.9'unu oluşturmaktadır. Ele alınan dönemde Türkiye kuru fasulye üretiminin dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Ele alınan yıllarda dünya kuru fasulye üretimi incelendiğinde 1980 yılından 2013 yılına kadar 1.52 kat arttığı görülmektedir. Avrupa kıtasında ise kuru fasulye üretiminde genel olarak her geçen yıl düşüş görülmüştür. Dünyadaki kuru fasulye ekim alanları incelendiğinde 1980 - 1984 dönemindeki dünya kuru fasulye ekim alanı 25 938 428 hektar iken 2013 yılında yaklaşık 1.12 kat artarak 29 052 957 hektar olmuştur (Çizelge 7). Dünya kuru fasulye ekim alanları ülkeler bazında

incelendiğinde 2013 döneminde 1980 - 1984 dönemine göre; Myanmar yaklaşık 7 kat, Nikaragua ise 4 kat kuru fasulye üretim alanlarını genişletmişlerdir. Bunun yanında Brezilya %44, Çin %42 ve Türkiye %24 oranında kuru fasulye ekim alanlarında düşüş yaşamıştır (Çizelge 7). Çizelge 7'ye göre dünya kuru fasulye ekiminin en fazla Hindistan'da gerçekleştiği görülmektedir. Hindistan dünya kuru fasulye ekili alanlarının %31.3'ünü oluşturmaktadır. Bunu, %9.7 payla Brezilya ve %9.3 payla da Myanmar takip etmektedir. Dünya kuru fasulye ekim alanının %0.3'ünü Türkiye oluşturmaktadır. 2013 yılında dünya kuru fasulye ekim alanı 29 052 957 hektardır. 9100000 hektar kuru fasulye ekim alanına sahip Hindistan %31.3 oranla dünya birincisidir. Brezilya 1980-1984 dönemine göre kuru fasulye ekim alanının neredeyse yarı yarıya azaltmış olmasına rağmen 2 813 506 hektarlık kuru fasulye ekim alanıyla dünya ikincisidir. İnceleme yapılan dönemlere bakıldığında dünya kuru fasulye verimi 1980-1984 döneminde 577 kg/ha iken 2013 yılında 1980-1984 dönemine göre %36 artarak 785 kg/ha olmuştur (Çizelge 8). Kuru fasulye verimini ülkeler çapında irdelediğimizde 2013 yılında hektardan en yüksek verimi alan ülke 7076 kg/ha ile Suriye'dir (Çizelge 8). Suriye'yi, 6530 kg/ha ile Irak, 6364 kg/ha ile Barbados, 5000 kg/ha ile Tacikistan izlemektedir (Çizelge 8). Seçilen dönemlerde ülkelerin dünya kuru fasulye verimi ortalamalarını karşılaştırdığımızda Suriye, ortalama dünya kuru fasulye verimine göre yaklaşık 9 kat daha fazla verim elde etmiştir. 2013 yılında Türkiye'nin kuru fasulye ortalama verimi dünya kuru fasulye ortalama veriminden yaklaşık 3 kat fazladır.

Dünya Kuru Fasulye İhracatındaki Gelişmeler

Çizelge 9'da kuru fasulyeyi en çok ihraç eden ülkeler bulunmaktadır. 1980-1984 döneminde dünya kuru fasulye ihracatı 1295569 ton iken, 2011 yılına gelindiğinde dünya kuru fasulye ihracatı 2.62 kat artarak 3393895 ton olmuştur. Ülkelerin kuru fasulye ihracatındaki gelişmeler incelendiğinde 2011 yılı 1980-1984 dönemine göre en büyük artışı yaklaşık 283 kat artışla Endonezya gerçekleştirmiştir. Endonezya'yı 36.37 kat artışla Peru, 16.54 kat artışla Çin izlemektedir. Türkiye'nin kuru fasulye ihracatındaki durumu incelendiğinde

2011 yılında, 1980-1984 dönemine göre %94 düşüş yaşamıştır (Çizelge 9).

Dünya Kuru Fasulye İthalatındaki Gelişmeler

Çizelge 10'da kuru fasulyeyi en çok ithal eden ülkeler bulunmaktadır. 1980-1984 döneminde dünya kuru fasulye ithalatı 1420236 ton iken, 2011 yılına gelindiğinde dünya kuru fasulye ihracatı 2.34 kat artarak 3321726 ton olmuştur. Ülkelerin kuru fasulye ithalatındaki gelişmeler incelendiğinde 2011 yılı 1980-1984 dönemine göre en büyük artışı yaklaşık 14 kat artışla ABD gerçekleştirmiştir. ABD'yi 13 kat artışla Endonezya, 9 kat artışla da Brezilya izlemektedir (Çizelge 10). Türkiye'nin kuru fasulye ithalatındaki durumu incelendiğinde, 1980-1984 döneminde hiç kuru fasulye ithalatı olmazken 2011 yılında 33113 ton kuru fasulye ithal etmiştir. Dünya kuru fasulye ithalatının %19'unu Hindistan, %6'sını Brezilya, %4'ünü de ABD yapmaktadır. Dünya kuru fasulye ithalatının %42'sini Asya kıtası, %27'sini Amerika kıtası, %18'ini Avrupa kıtasını karşılamaktadır. Türkiye, dünya kuru fasulye ithalatının %1'ini karşılamaktadır.

Dünya Taze Fasulye İhracatındaki Gelişmeler

Çizelge 11'de taze fasulyeyi en çok ihraç eden ülkeler bulunmaktadır. 1980-1984 döneminde dünya taze fasulye ihracatı 67603 ton iken, 2011 yılına gelindiğinde dünya taze fasulye ihracatı yaklaşık 5 kat artarak 342562 ton olmuştur (Çizelge 11). Ülkelerin taze fasulye ihracatındaki gelişmeler incelendiğinde 2011 yılı 1980-1984 dönemine göre en büyük artışı yaklaşık 39 kat artışla Fransa gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin taze fasulye ihracatındaki durumu incelendiğinde 2011 yılında, 1980-1984 dönemine göre %31 artış yaşamıştır. Dünya taze fasulye ihracatının %25.8'ini Fransa, %11'ini Kenya, %9.8'ini de Meksika yapmaktadır (Çizelge 18). Dünya taze fasulye ihracatının yaklaşık %50'sini Avrupa kıtası yapmaktadır. Türkiye, dünya taze fasulye ihracatının %0.3'lük kısmını karşılamaktadır.

Dünya Taze Fasulye İthalatındaki Gelişmeler

1980-1984 döneminde dünya taze fasulye ithalatı 109654 ton iken, 2011 yılına gelindiğinde dünya taze fasulye ithalatı yaklaşık 4.3 kat artarak 473708 ton olmuştur (Çizelge 12). Ülkelerin taze fasulye ithalatındaki

gelişmeler incelendiğinde 2011 yılı 1980-1984 dönemine göre en büyük artışı İspanya gerçekleştirmiştir. Dünya taze fasulye ithalatının %19'unu İspanya, %13'ünü ABD, %10'unu da Hollanda yapmaktadır. Dünya taze fasulye ithalatının %69'unu Avrupa kıtası yapmaktadır.

Dünya Kuru Fasulye İthalat Değerlerindeki Gelişmeler

Dünya kuru fasulye ithalatı 1980-84 döneminde yaklaşık 743 milyon dolar iken 1990-94 döneminde 965 milyon dolar, 2005-09 döneminde 2.2 milyar dolar ve 2011 yılında ise 3.2 milyar dolara yükselmiştir (Çizelge 13). Dünya kuru fasulye ithalat değerleri yüksek olan ülkeler Hindistan, Japonya, ABD ve Brezilya olarak devam etmektedir. Hindistan'ın 1980-84 döneminde 39 milyon dolar olan kuru fasulye ithalat değeri, 1995-94 döneminde 30 milyon dolara düşmüş, 2011 yılında çok büyük bir artışla 567 milyon dolara çıkmıştır. Dünya kuru fasulye ithalat değerlerinde Hindistan %18'lik payla en yüksek paya sahip olan ülkedir. 2011 yılında, 1980-84 dönemine göre kuru fasulye ithalat değerinde en büyük artış yaklaşık 24 katla artıran ABD olmuştur (Çizelge 13). Türkiye'de kuru fasulye ithalat değeri en yüksek 2005-2009 döneminde gerçekleşmiştir.

Dünya Kuru Fasulye İhracat Değerlerindeki Gelişmeler

Dünya kuru fasulye ihracatı 1980-84 döneminde yaklaşık 695 milyon dolar iken 1990-94 döneminde 976 milyon dolar, 2005-09 döneminde 2.5 milyar dolar ve 2011 yılında ise 3 milyar dolara yükselmiştir. Ele alınan dönemlerde dünyada kuru fasulye ihracat değeri yüksek olan ülkeler Çizelge 14'te verilmiştir. Dünya kuru fasulye ihracat değerleri yüksek olan ülkeler Çin, Myanmar, Arjantin ve ABD olarak devam etmektedir. Çin'in 1980-84 döneminde 34.5 milyon dolar olan kuru fasulye ihracat değeri 2011 yılında yaklaşık 26 kat bir artışla 895 milyon dolara çıkmıştır (Çizelge 14). Dünya kuru fasulye ithalat değerlerinde Çin %29'lik payla en yüksek paya sahip olan ülke olurken, %16 payla Myanmar takip etmektedir. 2011 yılında, 1980-84 dönemine göre kuru fasulye ihracat değerinde en büyük artış Bolivya'da olmuştur. Türkiye'nin kuru fasulye ihracat değerleri dönem başına göre %85 düşüş olduğu görülmektedir.

Dünya Taze Fasulye İthalat Değerlerindeki Gelişmeler

Dünya taze fasulye ithalatı 1980-84 döneminde yaklaşık 93,6 milyon dolar iken 1990-94 döneminde 210.5 milyon dolar, 2005-09 döneminde 725.8 milyon dolar ve 2011 yılında ise 872 milyon dolara yükselmiştir (Çizelge 15). Ele alınan dönemlerde dünyada taze fasulye ithalat değeri yüksek olan ülkeler Çizelge 15'te verilmiştir. Dünya taze fasulye ithalat değerleri yüksek olan ülkeler Fransa, Birleşik Krallık, İspanya ve Hollanda olarak devam etmektedir. Fransa'nın 1980-84 döneminde 30.8 milyon dolar olan taze fasulye ithalat değeri, yaklaşık 5 kat artarak 2011 yılında 158 milyon dolara çıkmıştır (Çizelge 15). 2011 yılında, 1980-84 dönemine göre taze fasulye ithalat değerinde en büyük artış İspanya'da olmuştur (Çizelge 15). Türkiye'ye bakıldığında ise taze fasulye ithalat değeri çok düşüktür.

Dünya Taze Fasulye İhracat Değerlerindeki Gelişmeler

Dünya taze fasulye ihracatı 1980-84 döneminde yaklaşık 38 milyon dolar iken 1990-94 döneminde 153.7 milyon dolar, 2005-09 döneminde 420.4 milyon dolar ve 2011 yılında ise 520.5 milyon dolara yükselmiştir (Çizelge 16). Ele alınan dönemlerde dünyada taze fasulye ihracat değeri yüksek olan ülkeler Çizelge 16'da verilmiştir. Dünya taze fasulye ihracat değerleri yüksek olan ülkeler Kenya, Fransa, Hollanda ve ABD olarak devam etmektedir. Kenya'nın 1980-84 döneminde hiç taze fasulye ihracatı yokken 1990-94 döneminde 24.9 milyon dolar, 2011 yılında ise de yaklaşık 133 milyon dolar taze fasulye ihracat değeri olmuştur (Çizelge 16). Türkiye'nin taze fasulye ihracat değeri irdelendiğinde dönem başına göre 3.81 kat artış olduğu görülmektedir.

Türkiye Fasulye Üretimi

Türkiye Taze Fasulye Üretimi, Ekiliş Alanı ve Verimi

Türkiye dünyada taze fasulye üretiminde üçüncü sırada, taze fasulye ekim alanlarında altıncı sırada, taze fasulye veriminde kırkıncı sırada yer almaktadır. Türkiye taze fasulye ekim alanları son dönem ele alındığında 1980-84 dönemine göre %49 artmıştır. Türkiye taze fasulye ekim alanı 1980-84 döneminde 49574 ha iken 2013 yılında 73697 ha olmuştur. Dönem

başında yani 1980-84 ile dönem sonu, 2013 yılı değerlendirildiğinde taze fasulye üretiminde %89 artış olmuştur. Ele alınan ilk dönemde hektara düşen taze fasulye verimi 6899 kg/ha, 2013 yılında ise 8580 kg/ha olmuştur (Çizelge 17). Türkiye'nin, taze fasulye verimi 2013 yılında, 1980-84 dönemine göre %24 artışı görülmektedir. Buna rağmen dünya taze fasulye verimine göre Türkiye 40. Sırada yer almaktadır.

Türkiye Kuru Fasulye Üretimi, Ekiliş Alanı ve Verimi

Türkiye dünyada kuru fasulye üretiminde yirmi üçüncü sırada, kuru fasulye ekim alanlarında kırkıncı sırada, kuru fasulye veriminde yirmi altıncı sırada yer almaktadır. Taze fasulye 2014 yılında 1.3 milyar TL üretim değeri ile sebze üretim değerinin %5.2'sini, toplam bitkisel üretim değerinin ise %1.4'ünü oluşturmaktadır. Kuru fasulye 2014 yılında 0.9 milyar TL üretim değeri ile kuru baklagil üretim değerinin %35.8'ini, toplam bitkisel üretim değerinin ise %1'ini oluşturmaktadır. Türkiye kuru fasulye ekim alanı 1980-84 döneminde 111142 ha iken 2013 yılında 884763 ha olmuştur. Türkiye kuru fasulye ekim alanları 2013 yılında, 1980-84 dönemine göre %24 azalmıştır. Dönem başında yani 1980-84 ile dönem sonu, 2013 yılı değerlendirildiğinde kuru fasulye üretiminde %18 artış olmuştur. Ele alınan ilk dönemde hektara düşen kuru fasulye verimi 1493 kg/ha, 1985-89 döneminde %24 azalışla 1141 kg/ha olmuştur. 2013 yılında ise kuru fasulye verimi 1980-84 dönemine göre %54 artışla 2301 kg/ha olmuştur. Çizelge 19'da Türkiye'de iller itibarıyla taze fasulye üretim miktarları verilmiştir. Türkiye'de hemen her ilde az da olsa taze fasulye üretimi yapılmaktadır. Bu iller arasında ilk beşte yer alan iller sırasıyla Samsun, Tokat, Bursa, Antalya ve İzmir'dir (Çizelge 19). Samsun taze fasulye üretiminde 115105 ton ile Türkiye üretiminin %18'ini kendi başına üreterek üretim miktarı ile birinci sırada yer alır. Samsun'u sırasıyla Tokat 54605 ton %9, Bursa 52825 ton %8, Antalya 50369 ton %8 ve İzmir 43375 tonla % 7'lik oran ve miktarlarla izleyen illerdir. Çizelge 20'de Türkiye'de iller itibarıyla kuru fasulye üretim miktarları verilmiştir. Türkiye'de en çok kuru fasulye üreten 5 il sırasıyla Konya, Karaman, Nevşehir, Niğde ve Kahramanmaraş'tır (Çizelge 20). Konya kuru fasulye üretiminde 61158 ton ile Türkiye üretiminin %28'ini kendi başına

üretmek üretim miktarı ile birinci sırada yer almaktadır. Konya'yı sırasıyla Karaman 39564 ton ve %18, Nevşehir 18239 ton ve %8, Niğde 16928 ton ve %8 ve Kahramanmaraş 5798 ton ve %3 miktar ve oranlarla izlemektedir.

Türkiye Fasulye Tüketimi

Türkiye taze fasulye tüketimi ve yeterlilik derecesini incelersek; yıllara göre kişi başına tüketim 6.2 kg ile 7.3 kg arasında değişmektedir (Çizelge 21). Türkiye taze fasulyede kendi kendine yeterli olduğu söylenebilir. Türkiye'de kişi başına düşen kuru fasulye tüketimi 2.4 kg ile 3.8 kg arasında değişmektedir (Çizelge 22). Ele alınan yıllarda Türkiye sadece 2003 ve 2004 yılında kuru fasulyede kendine yeterli konumdadır.

Türkiye'de Bazı Tarımsal Ürünlerin Fiyatlarındaki Gelişmeler

Şekil 1'de Türkiye'de taze fasulye, domates, taze soğan, bakla ve bezelye reel fiyatlarındaki 1994–2014 dönemindeki gelişmeleri verilmiştir. Seçilen ürünlerin yıllar itibarı ile reel fiyatları incelendiğinde azalma eğilimde olduğu görülmektedir. 1994, 1997, 1998, 2000, 2001, 2007, 2008, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında taze fasulye reel fiyatı trendin üzerinde gerçekleşmiştir. Taze fasulye reel fiyatının 3 liranın üstüne çıktığı tek yıl 1998 yılıdır. Türkiye'de kuru fasulye, buğday, mısır ve nohudun reel fiyatlarındaki 1980–2014 dönemindeki gelişmeleri Şekil 11'de verilmiştir. Seçilen ürünlerin yıllar itibarı ile reel fiyatları incelendiğinde en az fiyat dalgalanması buğday ve mısırdaki görülmektedir. Kuru fasulye reel fiyatı en yüksek 1987 yılında görülmüş bu yılda kuru fasulye reel fiyatı 6 liranın üstüne çıkmıştır (Şekil 2). Bu yılda dünya kuru fasulye üretiminde daralma olmuştur. Dolayısıyla bu artışta bu daralmanın etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Sonuç

Çalışmada dünya ve Türkiye fasulye piyasasındaki değişimler irdelenmiştir. Bu çerçevede elde edilen bulgulardan hareketle taze fasulye üretimi dünyada 5 kat artmıştır. Üretim artışında gerek ekim alanı (2.27 kat) gerekse de verim (2.2 kat) artışı etkili olmuştur. Dünyada taze fasulye üretiminin en fazla gerçekleştiği ülke Çin'dir. Çin, dünya taze fasulye üretiminin %78'ini karşılamaktadır. Bu ülkeyi sırasıyla Endonezya, Türkiye, Hindistan, Tayland, Mısır,

İspanya ve İtalya izlemektedir. Türkiye dünya taze fasulye üretiminde üçüncü sıradır ve dönem başına göre payı azalmış, fakat üretimi %89 artış göstermiştir. Üretimdeki bu artışta daha çok ekim alanındaki (%49) artış etkili olmuştur. Verim %24 yükselmiştir. Türkiye dünyada taze fasulye üretiminde üçüncü sırada, taze fasulye ekim alanlarında altıncı sırada, taze fasulye veriminde kırkıncı sırada yer almaktadır. Türkiye taze fasulye ekim alanlarında son dönem ele alındığında 1980-84 dönemine göre %49, taze fasulye üretim miktarında %89 ve taze fasulye veriminde %24 artış sağlamıştır. Dünyada kuru fasulye üretimi dönem başına göre %52 artarak 2013 yılında 22806139 tona yükselmiştir. Bu artışta dünya kuru fasulye verimindeki (%36) artış daha fazla etkili olmuştur. Kuru fasulye üretiminin en fazla gerçekleştiği ülkeler sırasıyla Myanmar, Hindistan, Brezilya ve Meksika'dır. Türkiye 195000 ton üretimi ile dünya kuru fasulye üretiminde %0.9 pay alarak, 23'üncü sırada yer almaktadır. Ele alınan dönemde Türkiye üretimi %18 artmıştır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de üretim artışı ağırlıklı olarak verim (%54) yükselmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye dünyada kuru fasulye üretiminde yirmi üçüncü sırada, kuru fasulye ekim alanlarında kırkıncı sırada, kuru fasulye veriminde yirmi altıncı sırada yer almaktadır. Türkiye kuru fasulye ekim alanlarında son dönem ele alındığında 1980-84 dönemine göre %24 azalırken, kuru fasulye üretim miktarında %18 ve kuru fasulye veriminde %54 artış sağlamıştır. En fazla kuru fasulye ihracatı yapan 5 ülke Çin, Myanmar, ABD, Arjantin ve Kanada'dır. En fazla kuru fasulye ithalatı yapan ülkeler ise Hindistan, Brezilya, ABD, Japonya ve Birleşik Krallık'tır. En fazla taze fasulye ihracatı yapan ülkeler ise Fransa, Kenya, Meksika, Hollanda ve ABD'dir. En fazla taze fasulye ithalatı yapan ülkeler; İspanya, ABD, Hollanda, Fransa ve Birleşik Krallık'tır. Türkiye'de taze fasulye yetiştiriciliği Samsun, Tokat, Bursa, Antalya ve İzmir illerinde yoğunlaşmaktadır. Bu iller içerisinde üretimini 1991-95 dönemine göre en çok artıran il 4.1 katla İzmir olmuştur. Türkiye'de kuru fasulye üretimi ise Konya, Karaman, Nevşehir, Niğde ve Kahramanmaraş illerinde yoğunudur. Bu iller içerisinde üretimini 1991-95 dönemine göre en çok artıran il 17.9 katla Nevşehir olmuştur. Sonuç olarak incelenen dönemlerde Türkiye kuru fasulye üretimi yıllık %0.5 artış

gösterirken taze fasulye üretimi yıllık %2.26 artış göstermektedir. Buna karşın bu dönemde Türkiye nüfusu yıllık %1.62 artmıştır. Türkiye taze fasulye üretiminde kendi kendine yeterli durumda olmakla birlikte, kuru fasulye üretiminde kendine yeterli değildir. Çiftçi eline geçen fiyatlarla da istikrarsızlık söz konusudur. Dolayısıyla bu ürüne uygulanan politikalar gözden geçirilerek üretimi teşvik edici araçların kullanılması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Bozoğlu, H., 1995. Kuru fasulyede bazı tarımsal özelliklerin genotip x çevre etkisi ve kalıtım derecelerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Doktora Tezi. OMÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun, 99s.
- Bozoğlu, H., Gülümser, A., 1999. Kuru fasulyede bazı tarımsal özelliklerin korelasyonları ve kalıtım derecelerinin belirlenmesi. Türkiye 3. Tarla Bitkileri Kongresi, Cilt III, Çayır-Mera Yem Bitkileri ve Yemlik Baklagiller, 360-365, Adana.
- Fao, 2015. FAO (Food and Agriculture Organization) İstatistik Verileri. <http://fostat.FAO.org>,
- Şehirali, S., 1988. Yemlik Dane Baklagiller, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yay., No: 1089. Ders Kitabı, 314s, Ankara.

- Hall, R., 1991. Compendium of bean diseases. St Paul (MN): APS Press Publishers, 102s.
- Loebenstein, G., Thottappilly, G., 2004. Virus and virus-like diseases of major crops in developing countries. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 840 p.
- Matthews, R.E.F., 1991. Plant Virology, 3. San Diego, Academic, 835p.
- Nyvall, R.F., 1989. Field Crop Diseases Handbook. New York: Van Nostrand Reinhold. 791.
- Önder, M., Ateş, M.K., Kahraman, A., Ceylan, E., 2012. Konya ilinde fasulye tarımında karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri. Tarım Bilimleri Araş. Dergisi, 5(1):143-148.
- Önder, M., Özkaynak, İ., 1994. Bakteri aşılması ve azot uygulamasının bodur kuru fasulye çeşitlerinin tane verimi ve bazı özellikleri üzerine etkileri. Tr. J. of Agricultural and Forestry, 18: 463-471.
- Tuik, 2015. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) İstatistik Verileri. <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim tarihi: 14.03.2015.
- Yorgancılar, Ö., Kenar, D., Şehirali, S., 2003. Farklı azot dozu uygulamasının bodur fasulye çeşitlerinin verim ve verim öğeleri üzerine etkisi. Türkiye 5. Tarla Bitkileri Kongresi (13-17 Ekim 2003), 555- 559, Diyarbakır.

Çizelge 1. Dünyada önemli taze fasulye üreticilerinin üretimindeki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
<i>Taze Fasulye Üretim Miktarları (Ton)</i>					
Çin	1584369	3484064	7577459	15743518	16675200
Endonezya	59028	164086	719270	899693	881613
Türkiye	334000	438600	529200	605960	632301
Hindistan	343000	385017	425667	608086	620000
Tayland	84333	175000	359475	305478	305000
Mısır	111167	126492	232527	275860	263080
İspanya	239804	257280	262706	154069	177600
İtalya	284324	238275	201255	160268	155047
DÜNYA	4276696	6584176	11834202	20301024	21365119
<i>İndeks (1980-1984 = 100)</i>					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Çin	100	220	478	994	1052
Endonezya	100	278	1219	1524	1494
Türkiye	100	131	158	181	189
Hindistan	100	112	124	177	181
Tayland	100	208	426	362	362
Mısır	100	114	209	248	237
İspanya	100	107	110	64	74
İtalya	100	84	71	56	55
DÜNYA	100	154	277	475	500

Çizelge 2. Önemli taze fasulye üretici ülkelerin dünya taze fasulye üretimi içindeki paylarındaki gelişmeler (%) Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Çin	37.0	52.9	64.0	77.6	78.0
Mısır	2.6	1.9	2.0	1.4	1.2
Hindistan	8.0	5.8	3.6	3.0	2.9
Endonezya	1.4	2.5	6.1	4.4	4.1
İtalya	6.6	3.6	1.7	0.8	0.7
İspanya	5.6	3.9	2.2	0.8	0.8
Tayland	2.0	2.7	3.0	1.5	1.4
Türkiye	7.8	6.7	4.5	3.0	3.0
DÜNYA	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Çizelge 3. Dünyaada önemli taze fasulye üreticilerinin taze fasulye ekim alanlarındaki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Taze Fasulye Ekim Alanı (hektar)					
<i>Çin</i>	164597	306392	447396	603551	630832
<i>Hindistan</i>	129000	141153	171554	215879	220000
<i>Tayland</i>	21414	161000	270241	169895	172000
<i>Endonezya</i>	20995	29600	145122	133577	125184
<i>Türkiye</i>	49574	52375	63800	72333	73697
<i>DÜNYA</i>	680694	988327	1431976	1518993	1543335
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
<i>Çin</i>	100	186	272	367	383
<i>Hindistan</i>	100	109	133	167	171
<i>Tayland</i>	100	752	1262	793	803
<i>Endonezya</i>	100	141	691	636	596
<i>Türkiye</i>	100	106	129	146	149
<i>DÜNYA</i>	100	145	210	223	227

Çizelge 5. Dünyaada önemli taze fasulye üreticilerinin taze fasulye verimlerindeki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Taze Fasulye Verim (kg/ha)					
<i>Lüksemburg</i>	0	0	0	39043	41481
<i>Tacikistan</i>	0	0	11747	36794	30500
<i>Kuveyt</i>	0	9131	16546	26236	28575
<i>Türkiye</i>	6899	8375	8295	8378	8580
<i>DÜNYA</i>	6278	6659	8257	13363	13843
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
<i>Lüksemburg*</i>	0	0	0	100,0	106,2
<i>Tacikistan**</i>	0	0	100,0	313,2	259,6
<i>Kuveyt**</i>	0	0	100,0	158,6	172,7
<i>Türkiye</i>	100,0	121,4	120,2	121,4	124,4
<i>DÜNYA</i>	100,0	106,1	131,5	212,8	220,5

* (2010-12=100) ** (2000-04=100)

Çizelge 6. Dünyaada önemli kuru fasulye üreticilerinin üretimindeki gelişmeler

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Kuru Fasulye Üretim Miktarları (Ton)					
<i>Myanmar</i>	284734	453820	1600652	3643333	3700000
<i>Hindistan</i>	3034900	3563280	3175340	4310000	3630000
<i>Brezilya</i>	2283598	2724865	2964987	3129708	2892599
<i>Meksika</i>	1092425	1207254	1215646	934962	1294634
<i>Türkiye</i>	165800	200800	241000	204477	195000
<i>DÜNYA</i>	14964576	16831690	19066561	23497372	22806139
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
<i>Myanmar</i>	100	159	562	1280	1299
<i>Hindistan</i>	100	117	105	142	120
<i>Brezilya</i>	100	119	130	137	127
<i>Meksika</i>	100	111	111	86	119
<i>Türkiye</i>	100	121	145	123	118
<i>DÜNYA</i>	100	112	127	157	152

Kaynak: FAO, 2015

Çizelge 7. Dünyaada önemli kuru fasulye üreticilerinin kuru fasulye ekim alanlarındaki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Kuru Fasulye Ekim Alanı (hektar)					
<i>Hindistan</i>	9036960	9024140	7554720	10366667	9100000
<i>Brezilya</i>	4996131	4923618	3998336	3268764	2813506
<i>Myanmar</i>	390940	698960	1947594	2724000	2700000
<i>Meksika</i>	1750048	1867827	1767652	1361396	1754843
<i>Türkiye</i>	111142	168062	169600	97018	84763
<i>DÜNYA</i>	25938428	25923928	26265040	30209455	29052957
İndeks(1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
<i>Hindistan</i>	100	100	84	115	101
<i>Brezilya</i>	100	99	80	65	56
<i>Myanmar</i>	100	179	498	697	691
<i>Meksika</i>	100	107	101	78	100
<i>Türkiye</i>	100	151	153	87	76
<i>DÜNYA</i>	100	100	101	116	112

Çizelge 8. Dünyada önemli kuru fasulye üreticilerinin kuru fasulye verimlerindeki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Kuru Fasulye Verim (kg/ha)					
Suriye	1820	1713	1810	2187	7076
Irak	657	853	1120	1000	6530
Barbados	0	0	5754	5687	6364
Belçika	0	0	2578	4565	4824
Tacikistan	0	552	1361	2890	5000
Kazakistan	0	557	1308	2206	3288
Türkiye	1493	1194	1428	2109	2301
Myanmar	733	645	818	1338	1370
DÜNYA	577	649	727	778	785
İndeks(1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010-12	2013
Suriye	100	94	99	120	389
Irak	100	130	171	152	994
Türkiye	100	80	96	141	154
Myanmar	100	88	112	182	187
DÜNYA	100	113	126	135	136

Çizelge 9. Dünya kuru fasulye ihracatındaki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Kuru Fasulye İhracat Miktarı (ton)					
Çin	57333	540672	705922	950004	948492
Myanmar	75920	345544	968020	1400000	572087
ABD	462180	390328	319136	406957	385860
Arjantin	152535	182528	232145	326549	350824
Türkiye	22817	12473	27698	1620	1343
DÜNYA	1295569	2099671	3109446	4126843	3393895
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Çin	100	943	1231	1657	1654
Myanmar	100	455	1275	1844	754
ABD	100	84	69	88	83
Arjantin	100	120	152	214	230
Türkiye	100	55	121	7	6
DÜNYA	100	162	240	319	262

Çizelge 10. Dünya kuru fasulye ithalatındaki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Kuru Fasulye İthalat Miktarı (ton)					
Hindistan	114832	84655	244796	495368	630677
Brezilya	22671	112533	94912	181162	207092
ABD	12339	28062	141926	141942	172017
Japonya	158789	165017	135289	106973	128733
Türkiye	0	4918	22979	37718	33113
DÜNYA	1420236	1716558	2371938	3090257	3321726
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Hindistan	100	74	213	431	549
Brezilya	100	496	419	799	913
ABD	100	227	1150	1150	1394
Japonya	100	104	85	67	81
DÜNYA	100	121	167	218	234

Çizelge 11. Dünya taze fasulye ihracatındaki gelişmeler

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Taze Fasulye İhracat Miktarı (ton)					
Fransa	2271	14734	43885	91927	88372
Kenya	0	16775	22960	18935	37517
Meksika	9594	12013	23474	25553	33520
Hollanda	5972	12712	22844	34528	32746
ABD	6631	18551	29323	27073	22269
Türkiye	677	30	950	973	888
DÜNYA	67603	160033	256665	360834	342562
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Fransa	100	649	1932	4048	3891
Meksika	100	125	245	266	349
Hollanda	100	213	383	578	548
ABD	100	280	442	408	336
Türkiye	100	4	140	144	131
DÜNYA	100	237	380	534	507

Çizelge 12. Dünya taze fasulye ithalatındaki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Taze Fasulye İthalat Miktarı (ton)					
İspanya	1	8609	35556	91746	89923
ABD	10094	15252	29206	59112	59293
Hollanda	13714	29746	27941	50607	46757
Türkiye	0	4	266	0	2
DÜNYA	109654	165531	348258	488867	473708
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
İspanya	100	1434767	5926033	15291000	14987167
ABD	100	151	289	586	587
Hollanda	100	217	204	369	341
DÜNYA	100	151	318	446	432

Çizelge 13. Dünya kuru fasulye ithalat değerlerindeki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Kuru Fasulye İthalat Değerleri (1000 \$)					
Hindistan	39667	28680	77818	549240	567498
Japonya	92320	113775	86517	151484	216112
ABD	8357	18930	80731	156583	197710
Brezilya	14862	49234	30179	135004	148348
Türkiye	0	2921	12373	39761	36530
DÜNYA	743355	965881	1171270	2919263	3227563
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Hindistan	100	72	196	1385	1431
Japonya	100	123	94	164	234
ABD	100	227	966	1874	2366
Brezilya	100	331	203	908	998
DÜNYA	100	130	158	393	434

Çizelge 14. Dünya kuru fasulye ihracat değerlerindeki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Kuru Fasulye İhracat Değerleri(1000 \$)					
Çin	34579	209944	277921	792799	894909
Myanmar	27384	103778	263698	1000000	488198
Arjantin	63305	103805	101007	259877	328070
ABD	291649	215964	184587	319831	299474
Türkiye	13536	10943	18279	2551	2038
DÜNYA	694631	976460	1268436	3292740	3074549
İndeks(1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Çin	100	607	804	2293	2588
Myanmar	100	379	963	3652	1783
Arjantin	100	164	160	411	518
ABD	100	74	63	110	103
Türkiye	100	81	135	19	15
DÜNYA	100	141	183	474	443

Çizelge 15. Dünya taze fasulye ithalat değerlerindeki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Taze Fasulye İthalat Değerleri(1000 \$)					
Fransa	30841	57146	85240	120542	158803
Birleşik Krallık	4626	20375	67006	111862	129481
İspanya	2	3336	25269	101849	107746
Hollanda	11326	31323	34580	93941	98404
Türkiye	0	1	28	0	1
DÜNYA	93631	210564	396374	781212	871789
İndeks (1980-1984 = 100)					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Fransa	100	185	276	391	515
Birleşik Krallık	100	440	1448	2418	2799
İspanya	100	208525	1579325	6365563	6734125
Hollanda	100	277	305	829	869
DÜNYA	100	225	423	834	931

Çizelge 16. Dünya taze fasulye ihracat değerlerindeki gelişmeler Kaynak: FAO, 2015

Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
<i>Taze Fasulye İhracat Değerleri(1000 \$)</i>					
<i>Kenya</i>	0	19582	52706	55843	132983
<i>Fransa</i>	2427	8842	34639	66200	71043
<i>Hollanda</i>	2331	12087	16819	52930	55253
<i>ABD</i>	4429	18828	27945	48815	50491
<i>Türkiye</i>	271	28	762	1118	1035
<i>DÜNYA</i>	39183	153689	261740	480498	520479
<i>İndeks(1980-1984 = 100)</i>					
Ülkeler	1980-84	1990-94	2000-04	2010	2011
Fransa	100	364	1427	2727	2927
Hollanda	100	518	721	2270	2370
ABD	100	425	631	1102	1140
Türkiye	100	10	281	412	381
DÜNYA	100	392	668	1226	1328

Çizelge 17. Türkiye taze fasulye ekim alanı, üretim miktarı ve verimi Kaynak: FAO, 2015

Yıllar	Ekim Alanı (ha)	İndeks (1980-84=100)	Üretim Miktarı (ton)	İndeks (1980-84=100)	Verim (kg/ha)	İndeks (1980-84=100)
1980-84	49574	100	334000	100	6899	100
1985-89	48400	98	398600	119	8235	119
1990-94	52375	106	438600	131	8375	121
1995-99	55140	111	458200	137	8310	120
2000-04	63800	129	529200	158	8295	120
2005-09	67400	136	561088	168	8323	121
2010-12	72333	146	605960	181	8378	121
2013	73697	149	632301	189	8580	124

Çizelge 18. Türkiye kuru fasulye ekim alanı, üretim miktarı ve verimi Kaynak: FAO, 2015

Yıllar	Ekim Alanı (ha)	İndeks (1980-84=100)	Üretim Miktarı (ton)	İndeks (1980-84=100)	Verim (kg/ha)	İndeks (1980-84=100)
1980-84	111142	100	165800	100	1493	100
1985-89	167001	150	190800	115	1141	76
1990-94	168062	151	200800	121	1194	80
1995-99	172700	155	232600	140	1347	90
2000-04	169600	153	241000	145	1428	96
2005-09	114960	103	179210	108	1571	105
2010-12	97018	87	204477	123	2109	141
2013	84763	76	195000	118	2301	154

Çizelge 19. Türkiye’de önemli taze fasulye üreticilerinin üretimindeki gelişmeler Kaynak: TÜİK, 2015

Yıllar	1991-95	2001-05	2011-13	2014
<i>Taze Fasulye Üretim Miktarı (ton)</i>				
<i>Samsun</i>	73206	96033	121932	115105
<i>Tokat</i>	15588	25566	47894	54605
<i>Bursa</i>	26136	31407	52543	52825
<i>Antalya</i>	20681	44183	49239	50369
<i>İzmir</i>	10580	21537	32086	43375
<i>TÜRKİYE</i>	444600	537400	620738	638469
<i>İndeks (1991-95=100)</i>				
Yıllar	1991-95	2001-05	2011-13	2014
Samsun	100	131	167	157
Tokat	100	164	307	350
Bursa	100	120	201	202
Antalya	100	214	238	244
İzmir	100	204	303	410
TÜRKİYE	100	121	140	144

Çizelge 20. Türkiye’de önemli kuru fasulye üreticilerinin üretimindeki gelişmeler Kaynak: TÜİK, 2015

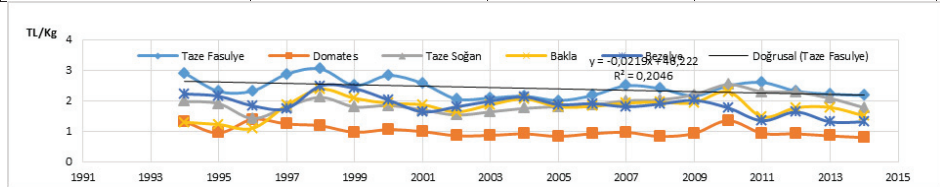
Yıllar	1991-95	2001-05	2011-13	2014
<i>Kuru Fasulye Üretim Miktarı (ton)</i>				
<i>Konya</i>	16287	35281	55397	61158
<i>Karaman</i>	6436	26556	36237	39564
<i>Neveşehir</i>	1020	1147	9576	18239
<i>Niğde</i>	6393	3709	11712	16928
<i>Kahramanmaraş</i>	26632	26684	7081	5798
<i>TÜRKİYE</i>	203800	237000	198558	215000
<i>İndeks (1991-95=100)</i>				
Yıllar	1991-95	2001-05	2011-13	2014
Konya	100	217	340	376
Karaman	100	413	563	615
Neveşehir	100	112	939	1788
Niğde	100	58	183	265
Kahramanmaraş	100	100	27	22
TÜRKİYE	100	116	97	105

Çizelge 21. Yıllar itibarı ile Türkiye taze fasulye tüketimi Kaynak: TÜİK, 2015

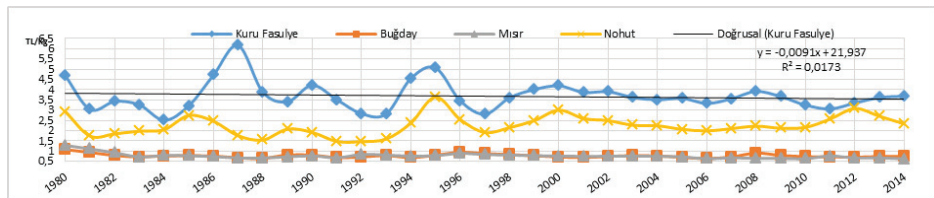
Piyasa yılı	Tüketim (Ton)	Kişi başına tüketim (kg)	Yeterlilik derecesi (%)
2001	451 575	6.8	100.2
2002	429 842	6.3	100.3
2003	451 259	6.6	100.5
2004	478 138	6.9	100.3
2005	511 092	7.2	100.2
2006	487 281	-	100.3
2007	494 975	-	100.3
2008	458 063	6.5	99.9
2009	494 652	6.9	100.2
2010	530 143	7.3	100.2
2011	519 014	7.0	99.7
2012	542 788	7.3	99.7
2013	546 360	7.2	100.1

Çizelge 22. Yıllar itibarı ile Türkiye kuru fasulye tüketimi Kaynak: TÜİK, 2015

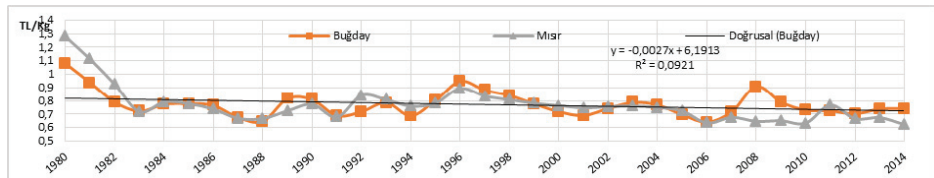
Piyasa yılı	Tüketim (Ton)	Kişi başına tüketim (kg)	Yeterlilik derecesi (%)
2001	214 718	3.2	95.5
2002	217 646	3.3	92.1
2003	210 396	3.1	106.4
2004	196 820	2.9	113.5
2005	264 335	3.8	86.6
2006	231 923	-	82.7
2007	208 432	-	86.2
2008	198 713	2.8	70.9
2009	168 310	2.4	83.7
2010	212 289	2.9	78.8
2011	240 252	3.3	81.9
2012	222 444	3.0	83.4
2013	222 554	2.9	83.2

Şekil 1. Türkiye'de taze fasulye ve seçilmiş ürünlerin reel fiyatındaki gelişmeler (TL/kg)

Şekil 2. Türkiye'de bazı tarımsal ürünlerin reel fiyatındaki gelişmeler (TL/kg)

Şekil 3. Türkiye'de temel tahıl ürünlerin reel fiyatındaki gelişmeler